

Temps d'Escola · 5

TARDOR 2018

Eina didàctica per a l'aula aragonesa de parla catalana

Edita:
Iniciativa Cultural de la Franja
Coordinació:
Pietro Cucalón Miñana
Pepa Nogués Furió
Disseny/impressió:
Terès & Antolín
Dip. Legal: TE-189-2016
tempsdescola@gmail.com

Amb la col·laboració del Seminari Autòmic de professors i professores de llengua catalana i la Direcció General de Política Lingüística del Govern d'Aragó

Editorial

Els noms de les nostres escoles

Felicitem a dos nous centres que han estat recentment declarats autònoms: l'IES Baix Matarranya, abans SIES Mar de Aragón-Maella, i a l'IES de Mequinensa, abans SIES Bajo Cinca - Mequinensa.

Una bona manera d'iniciar una etapa nova és trobar un bon nom que representi aquella comunitat educativa. El de Mequinensa encara té el nom provisional del nomenament però l'institut de Maella ja ha fet este procés. Buscaven un nom que mostrés les dos coses que uneixen les 3 poblacions de l'àmbit de l'institut, el riu i la llengua, i així va ser com de les diverses opcions es va imposar el nom d'IES Baix Matarranya.

Una altra escola que estrena nom és el CRA Alifara, abans CRA La Fresneda. La idea va partir dels alumnes de Valljunquera que com a exercici de classe van escriure una carta formal al director per demanar-li de canviar el nom de l'escola ja que el que tenien només feia referència a una de les 6 poblacions que integra el CRA. De seguida es va posar en marxa un procés participatiu on totes les famílies van poder aportar noms i finalment es va escollir CRA Alifara perquè era una paraula del territori, que evocava les grans trobades de jòvens que havien visgut els que ara eren

els pares del centre i perquè el seu significat, trobada i reunió de gent, està vinculat als objectius del centre. A més, es va fer un concurs de logotips per votació popular.

Fent un repàs als noms dels centres, observem que el factor territorial és el més utilitzat, sobretot els rius perquè, de fet, són els vertebradors del paisatge. Molts d'aquests són en castellà, però també n'hi ha en català, com CRA Matarranya o IES la Llitera, o d'altres que són igual a les dos llengües, com CRA Ribera del Cinca, CRA Algars o CRA Tastavins; i el cas curiós del CRA Olea que és en llatí. El segon factor definitori dels noms és el de personatges importants d'Aragó: IES Baltasar Gracián, CEIP Miguel Servet, CEIP Maria Moliner o l'IES Ramon J. Sender. En este grup cal destacar el CEIP Mª Quintana a Mequinensa que homenatja esta mestra i pionera de la política pedagògica natural de la localitat. També hi ha personatges de la tradició religiosa: CRA Dos Aguas (a Favara i Nonasp), CEIP San Miguel, CEIP San José de Calasanz, o el CEIP Virgen del Portal.

Potser, com diu la dita, el nom no fa la cosa, però de ben segur que té molt a veure amb la identitat i les emocions. Un exemple n'és l'activitat que la Marta Castelló proposa al programa Jesús Moncada: "El meu nom, el meu món".

Quan ve el temps de menjar castanyes

La Mercè del mas de Sorolla de Vall-de-roures ja fa dos anys que visita l'IES Matarraña de Vall-de-roures per Tots Sants per explicar als alumnes de català i als d'EP Bàsica de cuina com es fan els panallets. Durant uns dies es va poder veure una exposició a la biblioteca del centre amb els productes de tardor.

Per completar l'activitat, Francisco Celma del Departament

d'Història va fer una xerrada sobre la castanyada al Matarranya. A la imatge inferior, els alumnes de La Portellada del CRA Alifara fan dites sobre la Castanyera.

esmorzats amb aliments típics de la tardor i del "temps de menjar castanyes...". Fins i tot vam tindre la visita d'un personatge molt volgut i estimat per tots alumnes... la castanyera.

"Logo" fet pels alumnes de català de La Vall amb el programa Word Art Tagul.

A les escoles de Calaceit, Massalió i la Vall del Tormo del CRA Matarranya hem preparat a les aules

Miniprojectes

Com es diu a cada lloc? La Ratapinyada o Ratpenat

Els alumnes i mestres dels centres ens han enviat les diferents maneres d'anomenar el RATPENAT a cadascuna de les seues localitats i també com ho diuen a casa seua.

A la comarca del Matarranya

Ratampanada a Calaceit, Vall-de-roures, Queretes, Fondespata, Torredarques, Arenys de Lledó, i Lledó, Queretes

Rata empanada a Pena-roja

Ratapanada a Beseit

Ratapenà a Valljunquera i La Freixneda

Ratampanà a Fórnoles, Massalió, Mont-roig, La Portellada, Ràfels, La Torre del Comte i La Vall del Tormo

A la comarca del Baix Aragó

Ratampanada a Aiguaviva de Bergantes i La Sorollera

Ratampanà a La Ginebrosa, la Codonyera, La Torre de Vilella, Bellmunt de Mesquí, Canyada de Beric

A la comarca del Baix Aragó-Casp

Eixoreac a Maella.

Muriec/muriet a Nonasp.

Muriac a Favara.

Miricec a Faió.

A la comarca de la Llitera

Morixet/morixec a Tamarit de Llitera i Albelda

Moriciego a Sant Esteve de Llitera

A la comarca del Baix Cinca

Murcegot a Fraga i Miralsot

Murcec a Vilella de Cinca

Muricec a Mequinensa i Torrent de Cinca

A la comarca de la Ribagorça

Muricec a Benavarri i Areny de Noguera

Muicirec a Montanui

Altres territoris

Ratapenà a Cinctorres i Ares del Maetrat i Forcall

Ratapanà a Morella

Ratapanada a Gandesa i Tortosa

REpte per al proper temps d'escola

Us proposem que ens digueu com anomenau l'**ALBERCOC** al vostre poble. Escriviu-nos a tempsdescola@gmail.com

Projecte «QR Plantes»

Al CRA Tastavins, en col.laboració amb els ajuntaments de les diferents localitat i les famílies dels alumnes, vam realitzar un projecte interdisciplinar sobre les plantes. A la classe de català vam investigar sobre les plantes de la nostra terra i vam fer com a producte final un video enllaçat amb un codi QR de les plantes que tenim a cada poble. A cada planta vam penjar, demanant permís als ajuntaments, un cartell informatiu on apareixen els codis QR. Estos ne són uns exemples de les escoles de Mont-roig, Fondespata i Pena-roja on vam participar tots els alumnes d'infantil i de primària en català i en castellà.

Esperem que tos agrado!!!

Si captes els QR amb el teu mòbil mos podràs veure el vídeo. Per a poder llegir el codi QR amb Android necessites una APP en el teu mòbil o tablet, com "QR DroidCode Scanner". Amb l'iphone només cal enfocar-ho amb la càmera del mòbil.

Itinerari QR PLANTES a Mont-roig

Olivera
(CASTELLÀ)

Morera
(CATALÀ)

Espígol
(CATALÀ)

Itinerari QR PLANTES a Fondespata

AL "PARC DE LA PETANCA"

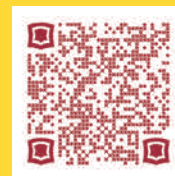
Plataner
(CASTELLÀ)

Morera
(CATALÀ)

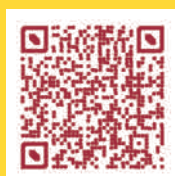
Timó / Farigola
(CATALÀ)

Esparreguera
(CATALÀ)

Itinerari QR PLANTES a Pena-roja

AL CARRER DE L'ESCOLA

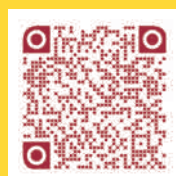

Arbre de l'amor
(CATALÀ)

Morera
(CATALÀ)

A LA PLACETA DEL DOCTOR

Aligustre o
ligustre (CATALÀ)

Roser
(CATALÀ)

ALS BANCALS

Ametler
(CATALÀ)

Olivera
(CATALÀ)

Pi
(CATALÀ)

Experiències escolars

Els alumnes de català de 4t d'ESO de l'IES La Llitera de Tamarit amb la construcció feta amb petites peces de fusta de l'activitat Petits grans arquitectes del Programa Jesús Moncada.

A l'IES Bajo Cinca de Fraga es va celebrar la setmana de la pau, en la qual van participar pràcticament tots els departaments. Cal destacar la visita de l'escriptor Josep San Martín que, en qualitat de Delegat de l'Amical de Mauthausen a l'Aragó, va fer una xerrada als alumnes de 4t d'ESO, els quals prèviament havien treballat el tema dels camps de concentració i l'holocaust a classe de Llengua catalana amb el visionat d'una pel·lícula i un documental que van fer servir per a, posteriorment, fer un col·loqui a l'aula i una exposició al hall.

Els alumnes de 1r de batxillerat de l'IES Bajo Cinca de Fraga i els alumnes de 4t d'ESO del SIES de Mequinensa vam realitzar una visita guiada a les instal·lacions de la cadena autonòmica catalana TV3, ubicades a Sant Joan Despí. Vam recórrer els diferents edificis de què consta la cadena de televisió. Hi vam veure, per una banda, els platós amb el seu muntatge i funcionament, les sales de control, les diferents unitats mòbils, el seu ús i els elements necessaris per a què tot estigui preparat per fer realitat qualsevol tipus de programació com, per exemple, els camerinos, perruqueria, vestuari, maquillatge... però, d'altra banda, també fusteria, pintura, ferreteria, és a dir, tots els diferents oficis per l'emissió d'un programa en directe o gravat. Després d'aquesta experiència, una cosa ens queda ben clara: en el món de la televisió, res és el que pareix i tot el que et puguis imaginar és possible.

Els alumnes del CEIP "San Juan Bautista" de Saidí va rebre la visita dels TITIRITEROS de Binéfar. L'espectacle va ser en el nostre cinema. Hi vam anar tots els alumnes del cole, d'infantil-3 anys a 2n ESO. Va ser divertit, hi havia un munt de cançons, històries, rodolins, endevinalles... Van poder fer-los preguntes. Volíem saber per què havien triat aquest ofici, quins països havien visitat, com sabien tantes cançons, qui feia els titelles... Paco ens va deixar pujar a l'escenari i ens va explicar com s'ho feia per a moure tants titelles a la vegada; TOT UN MISTERI. Ho vam passar molt, molt bé!

Al CEIP "Maria Moliner" de Fraga vam fer el Projecte de la Dona de Faldetes per celebrar Sant Jordi.

Esta festa d'interès turístic de Fraga va ser la protagonista del projecte de Sant Jordi per als alumnes d'Educació Infantil.

Cada classe va treballar un element: els de 1r d'Infantil el mantó amb les flors, els de 2n les arracades de botó i els de 3r el cànter i la necessitat d'anar a buscar aigua al riu. Finalment amb tots els materials van fer una exposició al centre amb un llibret d'activitats.

C1 de català a l'extensió de l'EOI de Fraga

L'escola d'idiomes Ignacio Luzán ha implantat en aquest curs l'estudi de primer curs de C1 de català a la seva extensió a Fraga, a l'IES Ramon J. Sender. D'aquesta manera, s'amplia la possibilitat de cursar C1 de català que fins ara només era possible a Alcanyís. La notícia ha tingut una bona acollida i esperem que al curs proper s'amplii amb el segon curs de C1.

Cròniques

Autors a les Aules

El 14 de maig ens va visitar, a les nostres escoles del CRA La Ribera de Cinca, l'escriptor valencià Carles Cano.

Durant el curs 2017/18 els alumnes de Tercer, Quart, Cinquè i Sisè havíem anant llegint el llibre *Contes per a tot l'any* i realment nos havia sorprès la seua lectura per tenir un vocabulari molt accessible i proper al nostre llenguatge del dia a dia, també pel valor

implícit dels contes que donava bona part a la conversa i opinió entre tots els alumnes.

La intriga de què a l'autor li havia ajudat a escriure el llibre una xiqueta de la seua edat va despertar molta curiositat per a fer moltes preguntes si algun dia venia l'escriptor a visitar-nos... I quan finalment va vindre, no s'ho acabaven de creure!!!

Com que el Carles ens havia enviat d'altres llibres també els vam presentar i treballar a classe, observant l'obra tan extensa de l'autor. Ressaltant tots els tres gèneres literaris treballats: Narrativa, poesia i teatre.

Pel maití va visitar les escoles de Llitera i Torrent, primerament va fer una sessió de Contes per als més petits fent molt partícip al públic des del primer instant, cantant, movent el cos i interactuant tots conjuntament, acabant amb un fort aplaudiment d'alumnes i professores.

Seguidament va passar als alumnes més grans on Carles va fer una introducció amb un conte popular, versionat per ell mateix.

Carles anava contestant amb molta paciència i detall totes les preguntes, finalment va passar a signar els llibres. Els xiquets li anaven agraint i admirant les seues dedicatòries il·lustrades que donaven formes als seus noms de maneres súper originals.

Per la tarda vam anar a Vilella on també ens esperàvem els alumnes de Miralsot acompanyats de mares, pares, professors i iaies. En Carles va saber atraure l'atenció de tot aquell públic tan divers des del primer moment, aca-

bant tot dedicant-los el poema de la PUPUT on tots alhora vam recitar el poema pertanyent al seu llibre: "29 poemes per al dia a dia i un per a la nit".

Per tant solament ens queda dir: Moltíssimes gràcies a l'ILC (Institut de les Lletres Catalanes), a Carles Cano i a l'AMYPA pel seu magnífic programa, per l'actuació i per col·laboració respectivament.

Carme Mesalles

Mestra del CRA La Ribera del Cinca

Monument del Miner

A la plaça del miner, al costat del poliesportiu i la biblioteca municipal, es troba una font i al mig una escultura de bronze d'un miner, feta per Miguel Cabré Cazarca.

Aquesta escultura simbolitza els miners ja que Mequinensa sempre ha estat un poble de mineria. De fet, a dia d'avui encara queden diverses mines tot i que ja no funcionen.

A la mà esquerra, el miner du un llum d'oli, un instrument habitual al miner tradicional, i al seu voltant hi ha un arc de formigó que simbolitza l'entrada a la mina on el treballador furgava per extreure el carbó.

L'escultor, Miguel Cabré, va néixer a Saragossa el 1934 i el seu pare i el seu avi també es dedicaven a l'escultura. Li agraïm esta escultura que presideix esta plaça que és molt tranquil·la i on sempre es reuneix molta gent, ja siga per quedar o per fer manifestacions.

Laia Ariño
i Lua Fornos
4t ESO, IES de Mequinensa

Centres aragonesos on s'ensenya català

CRA Ribagorça Oriental

Benavarrí, Tolba, Areny de Noguera, Montanui

GRAUS (Ribagorça)

IES Baltasar Gracián, a l'Aula de Benavarrí

CRA La Litera

Albelda, Alcampell, Castellonroi, Estopanyà

CRA Altorricón (La Llitera)

El Torricó, Algaió, Vensilló

TAMARIT DE LLITERA (La Llitera)

CEIP San Miguel • IES La Litera

SAIDÍ (Baix Cinca)

CEIP S. Juan Bautista • Aula de primer cicle d'ESO

CRA Ribera del Cinca

Torrent de Cinca, Vilella de Cinca, Miralsot

FRAGA (Baix Cinca)

CEIP Miguel Servet • CEIP San José de Calasanz • Colegio Santa Ana (concertat) • CEIP María Moliner • CEIP Litera (barri Litera) • IES Ramón J. Sender • IES Bajo Cinca

MEQUINENSA (Baix Cinca)

IES de Mequinensa • CEIP Mª Quintana

FAIÓ (Baix Aragó-Casp)

CEIP Ntr.^a Sr.ª Del Pilar

CRA Dos Aguas (Baix Aragó-Casp)

Favara, Nonasp

MAELLA (Baix Aragó-Casp)

CEIP Virgen Del Portal
IES Baix Matarranya

CRA Matarranya (Matarranya)

Calaceit, Massalió, la Vall del Tormo

CRA Algars (Matarranya)

Queretes, Lledó d'Algars, Arenys de Lledó, Beseit

CRA Alifara (Matarranya)

La Freixneda, la Portellada, Ràfels, Valljunquera.

VALL-DE-ROURES (Matarranya)

CEIP V. Ferrer Ramos • IES Matarraña

CRA Tastavins (Matarranya)

Pena-roja, Mont-roig, Fondespatla, la Sorollera

CRA Olea (Bajo Aragón/Maestrazgo)

Aiguaviva de Bergantes, la Ginebrosa, Bórdón

EOI Ignacio Luzán

(Montsó, Cinca Medio)

Fraga (Baix Cinca): Extensió de l'EOI

Ignacio Luzán (Montsó)

EOI Fernando Lázaro Carreter Zaragoza II (Saragossa)

EOI Alcañiz (Alcanyís, Bajo Aragón)

Important: Si feu activitats que voleu que publiquem en aquest suplement o en la web de tempsdefranja.org, envia'ns la teua experiència a tempsdescola@gmail.com